

Posudek magisterské diplomové práce

Bc. Šárka Bartůšková:

LETS go?

Lokální systémy výměnného obchodu a jejich přínos pro lokální komunity a jejich rozvoj v České republice

Fakulta humanitních studií University Karlovy v Praze

katedra sociální a kulturní ekologie, 2007

Úvod

Lokální systémy výměnného obchodu (Local Exchange Trade Systems), které začaly vznikat za ekonomických krizí minulého století, mohou být v současné diverzifikované společnosti významným prostředkem místní soběstačnosti i společenské soudržnosti. Téma, které si Bc. Šárka Bartůšková zvolila, je proto zcela aktuální a zdaleka nepředstavuje marginální problematiku.

1. Obsahová stránka

Práce je obsahově velmi podrobně a logicky správně strukturována; sleduje, což není vždy obvyklé, věrně nejen autorčin „povinně“ deklarovaný metodický postup, ale popisuje do jisté míry i cestu, jíž se ubírala a potíže, které musela řešit.

Text je formálně členěn na dvě části, teoretickou rešeršní a praktickou – výzkumnou; ve skutečnosti věcně zahrnuje vlastně tři okruhy: ekonomický výklad peněz a Lokálních systémů výměnného obchodu (dále jen „LETS“), na pěti dalších stranách seznamuje autorka s metodologií své práce a nadpoloviční většinu představuje detailně a pečlivě popsáný vlastní výzkum.

Už vtipný titul ve spojení s popisným podtitulem dokáže naznačit to, co stručný úvod na dvou stranách rozvádí: zasazení LETS do „postmoderní nebo globalizované“ společnosti, jejich možnosti i fakt, že jako jev nebyly dosud v České republice podrobně popsány.

Následující teoretická část je v celku diplomové práce nejspornější, respektive její první část. Bartůšková usiluje o to, aby ve svém výkladu propojila pojmy „...člověk, práce, peníze, lokální ekonomika, komunita a lokální soběstačnost.“ (str. 8), což jsou pojmy, jimiž se (obrazně řečeno) zabývá třetina díla Adama Smítne nebo Karla Marxe, čtvrtina následujících ekonomických teorií a za něž se dokonce v současnosti udělují Nobelovy ceny za specializované zkoumání např. v oblasti psycho-sociálních motivací v ekonomickém rozhodování. Je tedy zřejmé, že vzhledem k rozsahu, obsahu i k tomu, že dvouletý obor sociální a kulturní ekologie musí zahrnout samozřejmě i ekonomickou vědu, ale dokáže to nejvýše v rozsahu dvou „na míru“ připravených semestrálních kursů, nemohou být na tuto část kladeny nároky srovnatelné s prací předkládanou na ekonomických školách, kde by pravděpodobně neobstála. Bartůškové však nejde a nemůže jít o teoretický diskurs uvedených pojmů, ale skutečně o jejich výkladové propojení ze zcela specifického zorného úhlu, jímž je společenství relativní místní soběstačnosti. Proto jsou někteří autoři volení poněkud účelově (např. Richard Douthwaite, jenž je částí ekonomické teoretické obce považován spíše za popularizátora, podobně bývá problematizována Hazel Henderson), proto jsou poněkud „jednosměrně“ voleny i otázky a cesty výkladu. Na druhé straně práce na rešerši naplnila výukový účel, protože v průběhu četných konzultací Šárka Bartůšková postupně svoji analýzu prohlubovala a přece

jen poněkud „objektivizovala“ (funkce peněz). Výsledek proto pokládám za uspokojivý, protože se skutečně podařilo naplnit deklarovaný cíl: totiž vyložit a propojit šestici pojmů v určitém účelovém kontextu.

Naopak druhé dvě kapitoly teoretické části, věnované jiným komunitním měnám (2.2) a konečně vlastnímu výkladu vzniku a historie LETS (2.3) jsou zpracované důkladně, přehledně a hutně a mají nespornou informativní hodnotu.

Ani metodám sociologického výzkumu, zejména kvalitativního, nemůže být na dvouletém oboru věnována taková pozornost, jakou by zasluhovaly, tedy opět více než dva, výběrově tři semestry. Proto je třeba každou práci, jež je používá, hodnotit se zvláštním důrazem nejen na užití, ale i vlastní výklad metodologie. Domnívám se, že Šárka Bartůšková i díky systematické spolupráci s konzultantkou Mgr. Terezou Pospíšilovou provádí tento výklad výstižně a přesně (str. 36–39). Na straně 35 v poněkud nelogickém uskupení kapitol zdůvodňuje odchýlení od původního záměru a uvádí které detaily vlastního výzkumu, který pak velmi zevrubně popisuje na str. 36 v kapitole 3.1 a po „pauze“ opět v kapitole 3.3 počínaje stranou 39. Vlastní výsledky výzkumu jsou pak podrobně probírány počínaje kapitolou 4. Praktická část, a to nejprve v jednotlivých centrech LETS (celkem zkoumaných oblastí, z toho dvě dokonce na Slovensku, s tím, že cenné informace pocházejí i z prvního Slovenského LETSu v Zaježové. Veškeré poznatky jsou pak souhrnně uskupeny v kapitolách o organizaci LETS (4.2) a lidech v LETS (4.3). Čtyřstránkový závěr pak provádí jakési generální shrnutí výsledků práce s výhledem perspektivy LETS v České republice i v jednotlivých krajích.¹

2. Práce s literaturou

Literaturu je nutné hodnotit selektivně vzhledem k jednotlivým tématům. Určitou svévoli či nedostatečností ve výběru zdrojů ekonomické teorie už jsem zmínil, naopak publikace zaměřené specificky k LETS jsou shromážděny důkladně a v jistě reprezentativním, ne-li relativně úplném souboru. Jestliže jsem pochválil ve vztahu k oboru sociální a kulturní ekologie dobrou „sociologickou znalost“, pochází naopak bohužel z jediného knižního zdroje,² který autorka ještě nepřesně uvádí v bibliografii (pokud je mi známo, kniha vyšla v Boskovicích, nikoli v Brně), dále ze zdroje, který pravděpodobně zná, ale nedopatřením neuvedla(?),³ a konečně ze zmíněných pečlivých konzultací. Postrádám zde alespoň jednu až dvě další publikace, které by neměly charakter sice velmi čtivých, ale spíše základů.⁴

Množství cizojazyčné literatury je dostačující stejně jako dobře volené a vyhodnocené validní webové zdroje. Bartůšková až na uvedené výhrady pracuje s literaturou kvalifikovaně, cituje i interpretuje přesně. Poznatky, ale i výsledky vlastních rozborů dovede srozumitelně převyprávět a hlavně cíleně směřuje k naplnění titulního záměru práce, totiž diskusi současného významu LETS na základě výzkumu.

3. Formální stránka

Celkem 85 stran hustě tištěného vlastního textu s potřebným doprovodným materiálem (podrobný obsah, bibliografie, anotace, anglické summary) odpovídá požadavkům na diplomovou práci i s přihlédnutím k tomu, že v tomto případě jistá část připadá na nezbytné citace respondentů. Typograficky je svazek jednoduše, ale účelně pro pohodlí čtenáře upraven (citace kurzívou, využití tučného tisku, členění do subkapitol).

Práce není prosta občasných překlepů nebo stylisticko-editačních nedopatření neobratností („Současné post-komunistické země s takzvanými přechodovými ekonomikami

¹ Celá diplomová práce v souvislosti obsahu a formy zřejmě symbolicky není ukončena tečkou...

² Strauss, Anselm, Corbinová, Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Boskovice: Albert, 1999.

³ Disman, Miroslav. Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. Praha: Karolinum, 1993.

⁴ Hendl, Jan. Kvalitativní výzkum. Praha: Portál, 2005.

Lokální systémy výměnného obchodu a jejich přínos pro lokální komunity a jejich rozvoj v České republice“

zažívají obrovský hospodářský“ – uťato zřejmě při editaci [str. 31], občas se vyskytnou chyby v českém i anglickém textu: typografické (chybějící mezera: „LETS– zkratka z anglického...“ [str. 88], „...economic level of LETS.In this course...“ [str. 88]), gramatické (absolventka SKE by měla vědět, že ve slově „Developement“ předposlední „e“ přebývá... [str. 16], „in Czech republic“ [str. 88] apod.), leč jistě v míře menší než u současného českého vysokoškolačka...

Text je psán jednoduchým, plyným, snadno sledovatelným lineárním slohem, místy v narativní poloze lehce vybočující ze stylu odborného textu; jinak plně vyhovuje, včetně zvládnutí terminologie.

4. Celkové hodnocení

Hodnocení práce není vzhledem k její jisté výše zmíněné disparitnosti snadné; proto je také již částečně obsaženo v předchozím textu posudku.

Práce především vychází z jistého obrazu světa ve stavu globální krize, pouze implicitně podloženého dnes již nespočitatelnou, leč v hlavních představitelích známou literaturou (Bauman, Giddens, Lyotard, Welsch a plejáda dalších) a zřetelně i přednáškami Sociální ekologie a Kulturní ekologie. Do tohoto rámce jsou zasazeny (viz výše) i ekonomické výklady, v teoretické části diskutabilní, v konkrétním výkladu LETS a jejich souvislostí však názorné a historicky i fakticky přesné. Rovněž pochopení role ekonomie, jejího uvedeného pojmosloví a vlastního výkladu LETS v kontextu trvale udržitelného rozvoje nelze nic vytknout. Bartůšková nepotřebuje dokazovat znalost této strategie explicitní výkladovou pasáží, prokazuje ji průběžně přesně volenými citacemi nebo argumentací.

Přes určité počáteční obavy jsem se v průběhu obsáhlých konzultací začal těšit na výsledky výzkumu a předložená práce mé očekávání potvrdila. Domnívám se, že Šárka Bartůšková skutečně zvládla zvolenou metodu zakotvené teorie, důsledně využila postupu analýzy rozhovorů, které otevřené, axiální a selektivní kódování nabízí a dokázala ve třech postupných fázích až po závěry také svá zjištění srozumitelně a přesvědčivě zobecnit a převyprávět.

Závěry jsou relativně stručné, ale diplomantka v nich dokáže i přehledně diskutovat možnosti LETS v nejbližší budoucnosti, aniž by se zpronevěřila svým zjištěním.

Na teoretický přínos tato diplomová práce neaspirovala. Naopak zvládnutí kontextů sociální a kulturní ekologie a osvojení a provedení výzkumu **opravňuje k navržení práce k obhajobě a hodnocení velmi dobře nebo dokonce výborně (mezi 15 až 16 body)**, dokáže-li diplomantka sporné body v diskusi obhájit.

Praha 5. června 2007

PhDr. Ivan Rynda